Propagandanın Kodları

ŞÜKRÜ UYANIK

Toplumların yönlendirilmesi, iktidarların meşruiyet üretmesi ve muhalefetin bastırılması, tarih boyunca propaganda tekniklerinin temel amaçlarından biri olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın totaliter rejimleri, bu teknikleri kitle iletişim araçlarının doğrudan kontrolüyle birleştirerek, halk üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Bu bağlamda, Nazi Almanyası'nın Propaganda Bakanı Joseph Goebbels'in kurduğu sistem, propaganda literatüründe oldukça merkezi bir yer edindiğini yakın tarihte gördük.

Günümüzde demokratik rejimler içinde de benzer iletişim stratejilerinin izlerine rastlamak mümkün. Nitekim Almanya'yı 1933-1945 yılları arasında işleyen Nazi propaganda mekanizmasının temel nitelikleri ile Türkiye'de 2002 yılından bu yana iktidarda bulunan AKP *(Adalet ve Kalkınma Partisi)* yönetiminin politik iletişim metotlarını karşılaştırmanın faydalı olacağını düşünüyorum.

Tek Sesli Medya

Nazi rejiminde medya, Goebbels'in doğrudan kontrolü altındaydı. Gazetelerden radyoya, film endüstrisinden kitaplara kadar her tür yayın Hitler'in ideolojik çizgisinde şekillendirildi. Özgür basın tamamen ortadan kaldırıldı; muhalif gazeteciler tutuklandı, susturuldu veya ülkeyi terk etmeye zorlandı.

Türkiye'de ise AKP iktidarının baskısı belirgin şekilde fark ediliyor. Özellikle Gezi Parkı olayları *(2013)* ve 15 Temmuz darbe girişimi *(2016)* sonrasında birçok medya kuruluşunun el değiştirmesi, basın özgürlüğü sıralamalarında Türkiye'nin hızlı gerilemesine neden oldu. Devlete ait yayın organlarının hükümet propagandası için kullanıldığı artık su götürmez bir gerçek. Son olarak ***"Amiral Gemi"*** denilen Doğan Grubu'nun el değiştirmesiyle de medya, iktidarın anlatısını tekrar eden, muhalif sesleri yok sayan bir araca dönüştü.

Düşman İmgesi ve Kutuplaştırma Stratejisi

Goebbels'in propagandasında düşman yaratmak temel unsurlardan biriydi. Yahudiler, komünistler, entelektüeller ve engelliler sistematik olarak ***"ulusal tehdit"*** olarak sunulurken, Nazi partisi kendisini bu tehditlere karşı tek koruyucu olarak konumlandırdı.

AKP'nin iletişim stratejisinde de benzer şekilde iç ve dış düşman söylemleri oldukça yaygındır. ***"Vesayetçiler', "***terör uzantıları', ***"dış mihraklar', "***FETÖ***" ve "***muhalefet partileri" bu söylemin hedefindedir. Bu söylem, özellikle seçim dönemlerinde yoğunlaşmakla birlikte AKP iktidarını desteklemeyen herkes terörist damgasını yiyebilir.

yecstock / Shutterstock.com

Lider Kültü ve Karizmatik Figür Yaratımı

Nazi Almanyası'nda Hitler, sıradan bir liderden öte bir kurtarıcı, halkın ruhunu temsil eden bir ***"führer"*** olarak konumlandırıldı. Goebbels'in en güçlü yönlerinden biri, bu lider imgesinin toplumun tüm katmanlarına nüfuz etmesini sağlamaktı.

Benzer biçimde, Türkiye'de Recep Tayyip Erdoğan da klasik bir siyasi figürün ötesinde, halkın büyük bir kesimi için ***"Reis', "***milletin adamı***" veya "***ümmetin lideri" gibi kutsayıcı sıfatlarla anılmaktadır. Eskişehir yolundaki Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ve başındaki kişi Fahrettin Altun'un kişisel gayretleriyle Tayyip Erdoğan'ın liderlik imgesi, politik başarıdan ziyade sadakate dayalı bir bağlılık üretmektedir.

Dini ve Milli Değerlerin Siyasi Araç Haline Getirilmesi

Nazi Almanyası, dini sembolleri açıkça kullanmasa da ulusal kimlik ve Alman ırkı etrafında bir kutsiyet yarattı. ***"Üstün ırk"*** söylemiyle halk birleştirildi, ulusal semboller mitolojik öğelerle yüceltildi.

AKP ise özellikle dini değerleri siyasi meşruiyetin kaynağı olarak kullandı. İslam'ın sembolleri *(ezan, cami, şehitlik)* politik söylemlere dahil edildi. Bunun yanı sıra Osmanlı geçmişine yapılan göndermelerle tarihsel bir devamlılık algısı inşa edildi. ***"Yerli ve milli"*** kavramları, dini ve ulusal duyguları birleştirerek siyasi hegemonya kurma amacı taşıdı. İçeride yerli ve milli söyleme dayandırılan bu politikanın dış siyasette son derece tavizkar olması ise ayrı bir konu. Rahip Brunson olayı en çarpıcı örnek olarak karşımızda duruyor.

Gerçekliğin Bükülmesi ve Algı Yönetimi

Goebbels'in ünlü ifadelerinden biri şudur: ***"Yeterince büyük bir yalanı yeterince uzun söylerseniz, insanlar buna inanır."*** Bu anlayış, Nazi rejiminin algı yönetiminde temel ilkelerden biri oldu. Gerçekler manipüle edildi, halkın algısı rejimin doğrularına göre şekillendirildi.

Türkiye'de de özellikle ekonomik veriler, enflasyon, işsizlik ve güvenlik konularında yapılan açıklamalar sık sık kamuoyunda tartışma yaratıyor. Resmi kurumların verileri ile halkın günlük deneyimleri arasındaki fark, ***"gerçeklik ile anlatı"*** arasındaki uçurumu gösterirken, 23 yıllık iktidarın politik iletişimde ***"aynı yalanı sıkça ve daha büyük"*** söyleyerek halkı ikna ettiği sanılıyor. Nitekim yandaş kanallar ve TRT dışında başka kanal izlemeyen bir kesim halkımızın da bu büyük yalanlara teslim olduğunu gözlemleyebiliyoruz.

3Y ile Mücadele ve Yozgat Gerçeği

Goebbels'in propaganda tekniklerini, totaliter rejimlerin halkı yönlendirme ve kontrol altına alma yöntemlerini anlamada tarihsel bir laboratuvar işlevi gördüğünü söylemek yanlış olmaz. Bu stratejilerin birebir aynı olmamakla birlikte, günümüzde demokratik çerçeve içinde benzer amaçlarla yeniden üretildiği örnekler bulunmaktadır. Türkiye'de AKP iktidarının medya kontrolü, lider kültü, kutuplaştırıcı dil ve dini değerlerin araçsallaştırılması yoluyla yürüttüğü politik iletişim bu çerçevede değerlendirilebilir.

Ancak burada önemli bir ayrım yapılmalıdır: Nazi Almanyası bir diktatörlüktü, milyonlarca insanın ölümüne neden olan bir soykırımı gerçekleştirmiştir. Türkiye ise şimdilik *(çok partili)* otoriter bir rejimdir. Tarihsel örneklerden ders çıkararak demokrasinin temel değerlerini korumak; çoğulculuk, şeffaflık, özgür basın ve hukuk devleti ilkelerine sahip çıkmak ise hepimizin görevidir. 3Y, yani Yolsuzluk, Yoksulluk, Yasaklar diyerek iktidara gelenlerin ülkeyi getirdiği hale bakarak Yozgatlı çiftçi amcamızın dediğini tekrarlıyoruz: "Turpunan, şalgamınan devlet idare edilmez. Devlet, hak ile, hukuk ile, adalet ile idare edilir

> Türkiye'de ise AKP iktidarının baskısı belirgin şekilde fark ediliyor. Özellikle Gezi Parkı olayları (2013) ve 15 Temmuz darbe girişimi (2016) sonrasında birçok medya kuruluşunun el değiştirmesi, basın özgürlüğü sıralamalarında Türkiye'nin hızlı gerilemesine neden oldu.

